

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Funkce francouzských členů z hlediska výstavby textu ve srovnání s jazykovými prostředky češtiny

Diplomandka: Martina Kuncová

Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Pešek, Ph.D.

Rozsah: 107 stran + bibliografie a přílohy, celkem 109 stran

V předkládané diplomové práci autorka zkoumá, jakých jazykových prostředků užívá čeština pro překlad francouzského členu, a to v závislosti na funkci tohoto členu ve výstavbě textu (s. 7). Analyzovaným materiálem je zde povídka Anny Gavalové *Permission* (*Opuštěák*), v originále a v českém překladu Silvie Dokulilové.

Teoretická východiska práce pokrývají dva okruhy témat – problematiku francouzského členu a otázky aktuálního členění textu.

Diplomandka nejprve adekvátně vymezuje člen a jeho místo mezi determinanty (s. 9-14) na základě několika různorodých pramenů (Hendrich, Weinrich, Radina, Grevisse-Goose, Šabršula, Hořejší). Ve druhé kapitole (s. 15-20) shrnuje funkci členů ve jmenném syntagmatu (vyjadřování rodu a čísla, substantivizace, sémantika určitého a neurčitého členu, kombinace determinantů) – zde již ale cituje jen jediný zdroj (Riegel, 2004, bez uvedení stran) a na textu práce je znát, že jde o nepřiliš pečlivý překlad delších pasáží francouzského originálu, místy obtížně srozumitelný; srov.:

Člen určitý se užívá také pro označení rodové hodnoty u jmen látkových a abstraktních (*le vin, la farine, le courage, la tendresse*), při jejich použití užijeme však člen dělivý. Z tohoto pohledu, některé výpovědi mohou být dvojsmyslné: *Le chien aboie* může značit, že je někde určitý štěkající pes, nebo respektive můžeme přisoudit způsob zvuku celé čeledi psů. Tento problém není úplně odlišný v množném čísle: *Les chiens aboient*. (s. 18)

(Problematická místa v citaci podtržena J.R., v této pasáži jde o velmi nekvalitní překlad z Riegelovy *Grammaire méthodique du français*, str. 154-155.)

V pasážích věnovaných aktuálnímu členění diplomandka objasňuje klíčové pracovní termíny, tj. *anafora, katafora* (s. 21-25) a jejich vztah ke *členu* (s. 25-27). Poté se věnuje otázkám *východiska a jádra výpovědi, tématu a rématu, výpovědní dynamičnosti a tematickým posloupnostem* v textu - souvislost s problematikou členů v této části již není příliš zřejmá. Diplomandka pracuje se základními prameny oboru (Loucká, Firbas, aj.), avšak i zde najdeme pasáže, které jsou nedbalým překladem francouzského pramene (např. s. 25-27).

Teoretická část práce jako celek působí nevyrovnaně – místy autorka nabízí přehledný a jasný úvod do problematiky, jinde se spokojí s nedbalým překladem odborného textu, který prezentuje jako text vlastní. V závěru teoretické části chybí syntéza, z níž by bylo patrné, jaký teoretický model a jakou metodu autorka zvolí pro výzkumnou část své práce.

Výzkumná část práce (s. 46-103) začíná stručnou prezentací modelu *určenosti-neurčenosti* v sémantice členu podle O. Radiny; tento model, který v teoretické části nenajdeme (zmiňován je pouze v úvodu práce na s. 7) má být pracovním nástrojem pro analýzu povídky *Opuštěák*.

Analýza povídky postupuje lineárně, tzn. analyzovaný text je rozdělen na jednotlivé věty, v nichž autorka hledá jmenná syntagmata se členem. Pro člen u každého syntagmatu vyhledává diplomandka ekvivalent v českém překladu.

Ve výzkumné části provedla diplomandka pečlivou a materiálově bohatou práci, které ovšem chybí závěrečná syntéza. Výsledky analýzy jsou shrnuty jen velmi stručně teprve v závěru celé práce, zejm. v tabulce na s. 105.

Závěry analýz (s. 104-107) vyznívají obdobně nevyrovnaně jako část teoretická. Diplomandka dochází k oprávněnému závěru, že neurčitý člen mívá ekvivalent v podobě českých neurčitých zájmen, příslovcí a číslovek (*jakýsi, jedna, jednou, několik, někdy, nějaký...*), zatímco člen určitý se promítne např. do českého přivlastňovacího či ukazovacího zájmena a dalších obdobných výrazů; případně oba členy mohou zůstat bez ekvivalentu. Není podstatné, že takové závěry najdeme v literatuře běžně - podstatnější je, zda autorka nachází souvislost mezi volbou českého ekvivalentu členu a mezi aktuálním členěním textu, což bylo cílem její práce. Takovou souvislost však v závěru nenajdeme. Jedinou výjimkou je situace, kdy není člen přeložen vůbec – k čemuž má docházet podle diplomandky jen tehdy, pokud si dané jmenné syntagma uchová v obou jazycích stejnou (*tematickou* nebo *rématickou*) pozici. Otázkou zůstává, zda může vůbec nastat opačná situace, tj. zda by jmenné syntagma mohlo být v originále tématem a v překladu rématem či naopak – nešlo by pak o vážnou chybu překladatele?

Absence metodického přístupu vedla autorku k tomu, že četné ekvivalenty francouzského členu v závěrečné typologii jsou problematické či chybné. Uvedme několik příkladů:

(1) Je problematické hledat ekvivalenty členu tam, kde je výchozí jmenné syntagma v překladu přeloženo jiným (nenominálním) jazykovým prostředkem, popř. je-li součástí idiomu:

J'avais des insomnies - *Blbě jsem spal.*

J'ai jeté un dernier regard – *Ještě jsem se naposledy rozhlíd.*

Refaire la guerre - *válčit*

Il est temps ... qu'on se fasse une bonne baston – *Nejvyšší čas, ... abysme si ... dali pár do zubů.*

Nelze tvrdit, že v těchto případech je člen přeložen slovesem, příslovcem, apod. (s. 105-106).

(2) Některé (ne)ekvivalence jsou dány překladatelskými postupy, což diplomandka nereflakuje:

- *un grand sourire charmeur* – *nejkouzelnější úsměv* (s. 50, 105) – autorka konstatuje, že je neurčitý člen přeložen superlativem. Tento fakt by zaslužil podrobnější zdůvodnění, protože podle gramatických pravidel koreluje superlativ se členem určitým.

- *la maison est éteinte* – *v domě se nesvíí* (s. 71, 106) – určitý člen *la* je podle diplomadky přeložen příslovečným určením místa. Takový závěr postrádá metodičnost, neboť klade rovnítko mezi slovní druh (člen) ve výchozím jazyce a syntaktickou funkci (příslovečné určení) v jazyce cílovém. Skutečně se autorka domnívá, že francouzský člen sám o sobě může plnit funkci příslovečného určení místa?

(3) V závěrech najdeme některé zjevné omyly, např.:

- *dans un truc de rencontres* – v syntagmatu není avizovaný určitý člen (s. 106, cf. s. 53)

- český výraz *jeden* je hodnocen jako „determinant“ (s. 105).

Po jazykové a formální stránce je práce na dobré úrovni. U mnoha bibliografických odkazů autorka neuvádí strany citovaných zdrojů. Rušivě působí místy nedbalé překlady z francouzštiny, kromě již citovaných pasáží např. kalkovaný termín *nominální grupa* místo běžného českého výrazu *jmenné syntagma*.

Závěr: Diplomandka provedla systematickou analýzu paralelního textu ve dvou jazycích. Výzkum nespočívá na dostatečně pevných metodologických základech a postrádá kvalitní syntézu, takže vytčeného cíle se nepodařilo uspokojivě dosáhnout.

Předkládanou diplomovou práci doporučuji k obhajobě a hodnotím jako dobrou.

.....
PhDr. Jan Radimský, Ph.D.
(oponent DP)

V Českém Krumlově, dne 2. května 2008